

Suçta Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalar: Kapsamlı Bir İnceleme

Interventions for Child and Adolescent Who Engaged in Crime: A Scoping Review

İD Gülsenay Taş Soylu¹, İD Leyla Baysan Arabacı¹, İD Sude Özaçar¹, İD Leyla Aksu²

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İzmir

ÖZ

Bu kapsamlı derleme, son on yılda suçta sürüklenen çocuklara yönelik olarak uygulanan terapi temelli girişimlerin neler olduğunu incelemek amacıyla yapıldı. Retrospektif olarak tasarlanan bu çalışmada, 2015-2025 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar incelendi. Çalışma verileri 2025 yılı Ocak ayında, bir uluslararası ve bir ulusal olmak üzere iki veri tabanı taranarak toplandı. Suçta sürüklenen çocuklar ile yapılan ve terapi girişimlerini içeren toplam 18 araştırma detaylı bir şekilde incelendi. Suçta sürüklenen çocuk ve ergenlere yönelik olarak son on yılda yapılan girişimsel uygulamaların %50'sinin (n=9) Amerika'da yapıldığı, %55,6'sının (n=10) yarı deneysel desende olduğu, %55,6'sında (n=10) girişimler sonrası izlem yapıldığı belirlendi. Makalelerin %38,9'unda (n=7) ruhsal hastalıklar ile ilgili, %72,2'sinde (n=13) suç içerikleri ile ilgili bilgilerin yer aldığı gözlemlendi. Suçta sürüklenen çocuklara yönelik olarak fonksiyonel aile terapileri, agresyon replasman terapileri, hayvan destekli terapi, bilişsel davranışçı terapi temelli eğitimler gibi pek çok farklı girişimin uygulandığı, %55,6'sında (n=10) aile terapisi ve %33,3'ünde (n=6) ise yapılandırılmış eğitim/danışmanlık uygulamaları yapıldığı saptandı. Bu kapsamlı derleme ile suçta sürüklenen çocuklara yönelik olarak yapılan girişimsel uygulamaların çoğunlukla Amerika'da yapıldığı, yarı-deneysel türde planlandığı, suç ve ruhsal hastalıklara ilişkin bilgileri içerdiği ve farklı türde girişimlerin uygulandığı belirlendi. İncelenen araştırmalarda pek çok kuramsal ekolün kullanıldığı görülmekle birlikte, suçta sürüklenen çocukların rehabilitasyon sürecinde, çocukların tekrarlı defa suçta sürüklenmesini önleyecek kanıt temelli, kapsamlı, kültüre ve yasal prosedürlere özgü ve yaygın şekilde kullanılacak uygulamalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Suçta sürüklenen çocuklar, psikoterapi, girişimler

ABSTRACT

This scoping review was conducted to examine which therapy-based interventions have been implemented for children involved in crime over the last decade. This retrospective study involved the analysis of articles published between 2015 and 2025. The study data were collected in January 2025 by searching one international and one national database. Studies conducted with juvenile delinquency and therapy interventions were included. A total of 18 studies were evaluated in detail. The analysis revealed that 50% (n=9) of the interventions for juvenile delinquency in the last decade were conducted in the USA. Furthermore, it was observed that 55.6% (n=10) of these interventions were a quasi-experimental design, while 55.6% (n=10) constituted follow-up study. The analysis revealed that 38.9% (n=7) of the articles contained information about mental disorders, 72.2% (n=13) contained information about crimes. While a wide range of interventions (functional family therapies, aggression replacement therapies, animal-assisted therapy, cognitive behavioral therapy-based trainings) were applied to children, the most frequently applied interventions were family therapy (55.6%, n=10) and structured training/counselling interventions (33.3%, n=6). This scoping review revealed that interventions for children-adolescent were predominantly implemented in the USA and characterized by a quasi-experimental approach. It was further noted that the interventions exhibited significant variation, with a wide range of therapeutic approaches, particularly family therapy, and included information about crime and mental health. In the rehabilitation process of children with delinquency, there is a clear necessity for evidence-based, comprehensive, culturally and legally procedures.

Keywords: Juvenile delinquency, psychotherapy, interventions

Giriş

Bir çocuğun sağlıklı gelişimi, emosyonel, bilişsel, davranışsal ve fiziksel alanlardaki becerilerini etkili bir şekilde geliştirmesi ve kullanabilmesi ile yakından ilişkilidir; çocuğun etkili bir şekilde iletişim kurabilmesi, akranları ile olumlu ilişkiler geliştirebilmesi, akademik düzeyde başarılı olabilmesi, potansiyelini ortaya koyabilmesi için sağlıklı bir şekilde gelişim göstermesi gerekir. Bu sağlıklı gelişim, kimi zaman bazı faktörlerden etkilenebilir. Suça sürüklenme bu gelişimi olumsuz yönde etkileyen durumlardan birisidir. Örneğin, suça sürüklenen çocukların %70'inin ruh sağlığı sorunları yaşadığı bilinmektedir (Gogineni ve ark. 2023). Gelecek nesilleri temsil eden çocukların suça sürüklenmesi, iletişim sorunları, okulu bırakma, öfke sorunları, damgalama, duygu düzenleme ve başetmede zorlanma ve yasadışı madde kullanımı gibi suça sürüklenme durumuna ek olarak biyopsikososyal açıdan pek çok soruna da neden olabilmektedir (Araujo ve ark. 2012, Moitra ve Mukherjee 2012, Underwood ve Washington 2016, Pelit ve Alkan 2022). Ayrıca bir çocuğun suça sürüklenmesi sadece çocuğun kendisini etkilemez, toplum ile olan bağına zarar verir ve sosyal, toplumsal sonuçları da beraberinde getirir. Hırsızlık, adam yaralama, gasp gibi suçlar toplumda yaşayan bireylerin de etkilenmesi ve zarar görmesiyle sonuçlanmaktadır (Güler 2010). Arkadaş çevresi içinde olumsuz davranışları nedeniyle damgalanan çocuk, zamanla bulunduğu çevreden uzaklaşarak tekrarlı suç davranışına sürüklenme riski ile de karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle çocukların suça sürüklenme nedeniyle etkilenen biyopsikososyal gelişimini sürdürebilmesi ve toplum sağlığının korunması için suça sürüklenen çocukların cezalandırılması değil, suça sürüklenmenin önlenmesi ve bu amaçla çocukların korunması esas olmalıdır (May ve ark. 2014). Çocuğun suça sürüklenme nedeniyle dahil olduğu tüm sistemlerde, riskli faktörlerin neler olduğunu göz önünde bulundurarak etkili müdahale programlarının yürütülmesi ve suça sürüklenen çocuklara terapötik girişimlerin uygulanması stratejik önem taşımaktadır.

Uluslararası ve ulusal istatistikler incelendiğinde, suça sürüklenen çocuk sayısının her geçen gün arttığı gözlenmektedir (Puzzanchera ve ark. 2022, Statista 2023, TÜİK 2024). Bu nedenle çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek için, suça sürüklenen çocuklara yönelik müdahale programlarının geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çocuk ve ergenlerin hem ruhsal hem biyolojik hem de sosyal yönden gelişimleri devam etmektedir. Bu süreçte, doğru ve yanlış davranışın ne olduğunu, bireyi ve toplumu nasıl etkileyeceğini öğrenmeleri, doğru davranışa yönlendirilmeleri, riski azaltmaya yönelik koruyucu müdahaleler ve rehabilite edici programlar aracılığı ile mümkün olur (Aslan 2021). Ayrıca bu programların, çocuğun topluma kazandırılma sürecinde rol alan ve suça sürüklenen çocuklar ile çalışan meslek üyeleri tarafından bilinmesi önemli bir kazanım olmasının yanısıra yaygınlaştırma için de stratejik bir değere sahiptir. Bu konuda uluslararası düzeyde yapılmış olan daha önceki çalışmalar, Multisistemik Terapi, Aile Terapileri, Perry Okulöncesi Projesi (Perry Preschool Project) gibi çeşitli erken müdahale programlarının yürütüldüğünü ve çocukların tekrar suça sürüklenmesinin azaltılması, okul yaşamına geri dönmelerinin sağlanması gibi etkili sonuçlarının olduğunu ortaya koymaktadır (May ve ark. 2014). Ayrıca çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına yönelik özel olarak oluşturulmuş programları yürütmekten ve gençlik adalet sistemlerini iyileştirmekten sorumlu Gençlik Adaleti ve Suçluluğu Önleme Ofisi (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention) gibi devlet kuruluşları olduğu bilinmektedir (OJJDP 2025).

Türkiye'de ise suça sürüklenen çocukların korunması ve sağlıklı gelişiminin sürdürülmesi kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlıklarının ortaklaşa çalışma halinde oldukları, çocukların "ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde" (2022 yılı öncesi çocuk destek merkezi ya da çocuk evleri olarak bilinmektedir) koruma altına alındıkları bilinmektedir (Korkmaz ve Demiryürek 2025). Türkiye'de suça sürüklenen çocukların sayısal olarak diğer ülkelerle benzer olduğu görülmektedir. Amerika'da 2022 yılı verilerine göre çocuk mahkemelerinde toplam 549,500 çocuğun dava sürecinin yürütüldüğü belirtilmektedir (Hockenberry ve Puzzanchera 2024). Türkiye'de TÜİK 2024 yılı verilerine göre, 2023 yılında 537,583 çocuk güvenlik birimine getirilmekle birlikte, 178,834 çocuk kanunlarda suç kabul edilen bir davranışta bulunduğu gerekçesi ile sisteme dahil edilmiştir. Türkiye'de suça sürüklenen çocukların sayısının 2020 yılından itibaren artış gösterdiği bilinmektedir (TÜİK 2024). Tüm bu süreçler göz önünde bulundurulduğunda gerek önleyici gerek rehabilite edici müdahale programları geliştirilmekle birlikte daha fazla sayıda müdahalelere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada, suça sürüklenen çocukların koruyucu, önleyici ve rehabilite edici hizmetlere ulaşmada sorunlar yaşandığı belirtilmiştir (Karataş ve Mavilli 2019). Hem yaşanan sorunlar hem de gelişen ve değişen dünya

gereksinimleri göz önüne alındığında, yeni uygulamaların geliştirilmesine ve Türkiye’de mevcut sistemde yürütülen uygulamaların etkilerinin kapsamlı olarak incelenmesine ihtiyaç vardır. Böylece çocukların sağlıklı biyopsikososyal gelişimlerini desteklemek ve tekrarlı suça sürüklenmelerini önlemek için gerekli olan ihtiyaçları belirleyerek, toplumsal ve kültürel özellikleri göz önünde bulunduran etkili programlar geliştirmek için geniş bir bakış açısı oluşturulabilir. Bu özden hareketle, bu kapsamlı derlemenin amacı, son on yılda suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak uygulanan girişimleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda bu yazıda “Suça sürüklenen çocuk-ergenlere yönelik olarak uygulanan müdahaleleri içeren son on yılda yayınlanan makalelerin özellikleri nelerdir?” ve “Suça sürüklenen çocuk-ergenlere yönelik olarak uygulanan son on yıldaki müdahalelerin özellikleri nedir?” sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Çalışma, bir kapsamlı inceleme olarak retrospektif desende tasarlanmıştır. Veri tarama ve yazma sürecinde kapsamlı derlemeler için oluşturulmuş PRISMA-ScR kontrol listesi kullanılmıştır (Tricco ve ark. 2018). Kapsamlı derlemeler, bilgi durumunu özetlemek amacıyla belirli bir konu hakkındaki durumu haritalandırmak için yapılmaktadır (Arksey ve O’Malley 2005). Bu araştırmanın mevcut kapsam incelemesi için bazı tanımlamalar yapılmıştır. Kapsamlı derleme, aşağıdaki tanımlar kullanılarak çerçevelendirilmiştir;

Suçta sürüklenen çocuk; yasalar tarafından suç kabul edilen bir duruma sürüklenmiş 0-18 yaş arasındaki bireyi tanımlamaktadır. Girişimler/uygulamalar ise, herhangi bir kuramsal ekol temel alınarak yapılandırılmış veya sistematik bir şekilde uygulanmış girişimleri ve terapileri tanımlamaktadır.

Arama Stratejisi

Çalışma verileri, 2025 yılı Ocak ayında, bir uluslararası (Pubmed) ve bir ulusal (TR-Dizin) olmak üzere iki veri tabanı taranarak toplanmıştır. Anahtar kelimeler “terapi/therapy”, “girişim/intervention”, “müdahale/implementation” “suça sürüklenen çocuk-ergen/juvenile delinquency”, “ruhsal bozukluk/mental disorder” olarak, Türkçe ve İngilizce olacak şekilde veri tabanlarında ayrı ayrı girilmiş ve filtreleme yapabilmek için geliştirilmiştir. (Örneğin; ruhsal hastalık yerine dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu şeklinde farklı kombinasyonları içeren aramalar da yapılmıştır.) Tüm arama terimleri, her bir veri tabanı için özel formata ve dahili arama aracına uyacak şekilde ayarlanmıştır. Her bir veri tabanı için konu başlıkları, başlıklar ve özetlerin alan taraması yapılmıştır.

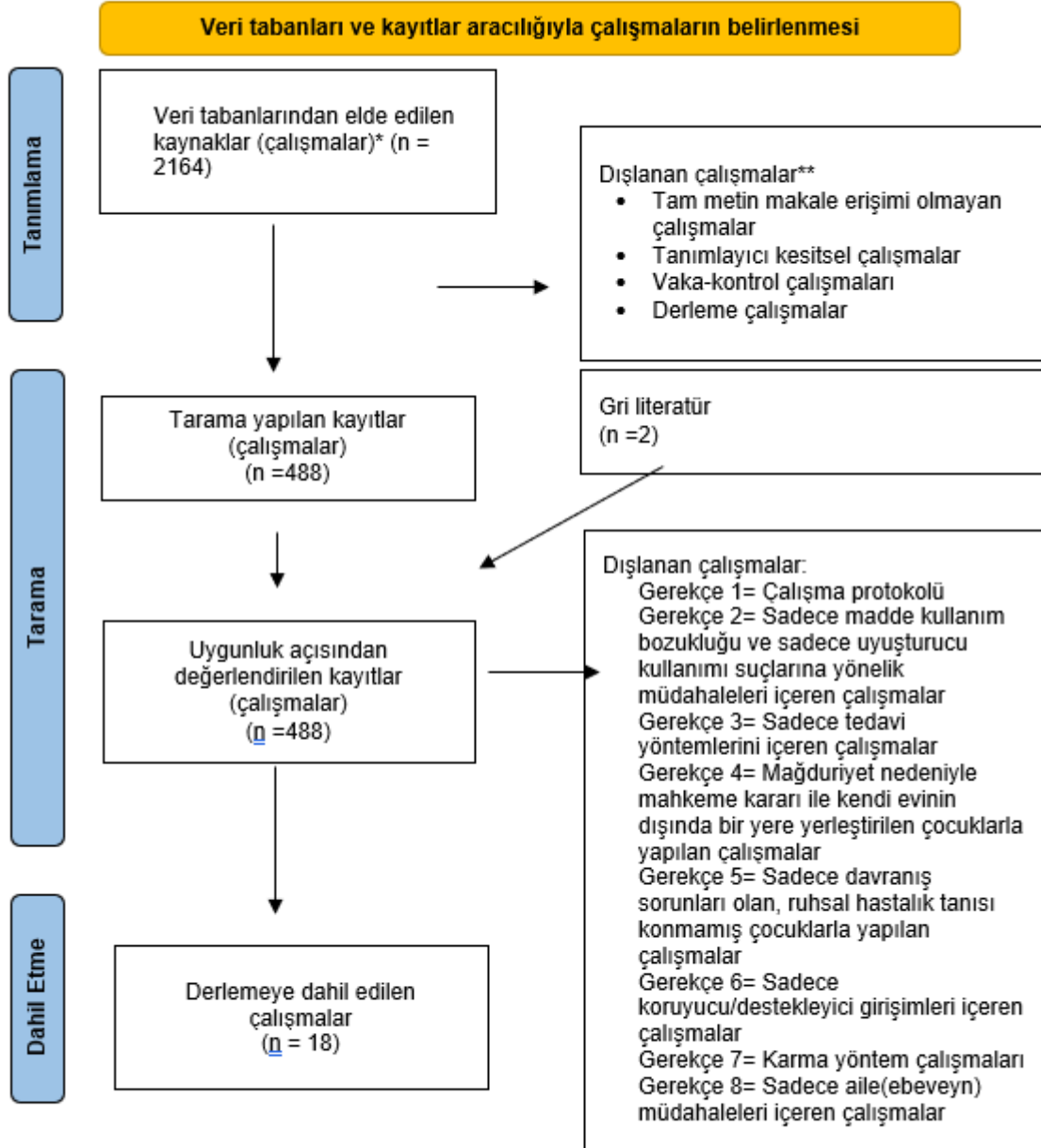
Araştırmaların Seçimi ve Dahil Edilme Süreci

Bu kapsamlı incelemeye suça sürüklenen çocuklar ile yürütülen, terapi temelli girişimleri içeren, Ocak 2015-Ocak 2025 yılları arasında İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanan çalışmalar dahil edildi. Çalışma kapsamında şu kriterlere sahip olan araştırmalar incelendi: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından genç olarak sınıflandırılan 10-24 yaş arası ve herhangi bir suça sürüklenen çocuk-ergenler ile yapılan, bir müdahaleyi/girişimi içeren, araştırma türündeki makaleler inceleme kapsamına alındı. Herhangi bir mağduriyet nedeniyle ev dışı uzaklaştırma kararı olan, istismara uğramış olan, sadece madde kullanımı olan ve sadece antisosyal davranışları olan çocuk-ergenler ile yapılmış araştırmalar, olgu sunumu, derleme ve karma desende olan araştırmalar ise çalışmaya dahil edilmedi. Tüm veri tabanları ayrı ayrı olacak şekilde iki farklı yazar tarafından tarandı. Ardından taramaların uygunluğu diğer iki yazar tarafından kontrol edildi. Taramalardan elde edilen bilgiler, iki yazar tarafından araştırmanın başlığı ve özeti incelenerek tarandı. Çalışmanın uygunluğu başlık veya özette açıkça belirlenemediğinde ise tam metne ulaşıldı. Son olarak tüm tutarsızlıkları çözümlenmek ve dahil edilen araştırmaların uygunluğunu belirlemek için tüm yazarlar tarafından tekrar kontrol sağlandı. Toplam 2.134 araştırmaya ulaşıldı ve 16 araştırma detaylı bir şekilde incelenmek üzere kapsamlı derleme çalışmasına dahil edildi. Ek olarak, gri literatürden de iki çalışma dahil edilerek, toplam 18 araştırma detaylı bir şekilde incelendi (Şekil 1).

Kalite Değerlendirmesi

Kapsamlı derlemede randomize kontrollü çalışmalar ve yarı-deneySEL desende olan araştırmalar için

metodolojik olarak kalitelerinin uygunluğu Joanna Briggs Enstitüsü (Joanna Briggs Institute -JBI) kritik değerlendirme kontrol listeleri kullanılarak değerlendirildi. Randomize kontrollü çalışmalar ve yarı-deneysel çalışmalar için ayrı kontrol listeleri kullanıldı (Barker ve ark. 2023, Barker ve ark. 2024). Kritik değerlendirme kontrol listesi, çalışma tasarımı, örneklem seçimi, raporlama ve analizdeki yanlılığın değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, yarı deneysel çalışmalar için dokuz, deneysel çalışmalar için on üç metodolojik alan değerlendirilmektedir. Bu çalışmaya dahil edilen araştırmalarda, JBI değerlendirme aracı içinde bulunan tüm alanlar değerlendirildi. Araştırmaların kalitesi, JBI üzerinden değerlendirilerek yüzdelik skoru alındı. Hesaplanan bu skor, araştırma bulgularının incelendiği tabloya eklendi. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için herhangi bir maddi destek alınmadı.

*Veri tabanlarından elde edilen toplam sayı, tüm anahtar kelime kombinasyonlarını içerecek şekilde

**Otomatik olarak seçildi ve veri tabanından kaldırıldı.

Şekil 1. Araştırmaların seçim algoritması

Verilerin Değerlendirilmesi

Verileri detaylı bir şekilde değerlendirmek için literatürden faydalanılarak bir veri değerlendirme formu oluşturuldu (Aazami ve ark. 2023). Bu form, dahil edilen çalışmaların türü, örneklem grubunun özellikleri, girişimlerin içeriği ve özellikleri ile girişimlerin sonuçlarını içerecek şekilde yapılandırıldı. Ayrıca SPSS 22.0 kullanılarak, dahil edilen çalışmaların özelliklerine ilişkin istatistiksel analizler yapıldı.

Tablo 1. Suça sürüklenen çocuklar ile yürütülen araştırmaların genel özellikleri		
Değişken	n	%
Cinsiyet		
Erkek	3	16,7
Kadın ve Erkek	15	83,3
Ülke		
ABD	9	50,0
Hollanda	2	11,1
İngiltere	1	5,6
Norveç	1	5,6
Singapur	1	5,6
Türkiye	4	22,2
Araştırma Tasarımı		
Tam deneysel	8	44,4
Yarı deneysel	10	55,6
Ruh Sağlığı Hakkında Bilgi		
Bilgi var	7	38,9
Bilgi yok	11	61,1
Suç İçeriği Hakkında Bilgi		
Bilgi yok	13	72,2
Bilgi var	5	27,8
Yapılan Kurum		
Ceza İnfaz Kurumları	2	11,1
Hapishane	4	22,2
Psikiyatri Kliniği (tedavi merkezi)	2	11,1
Çocuk koruma birimleri, kurumları ve mahkemeleri	10	55,6
Yapılan Girişim		
Aile Terapisi	10	55,6
Sanat Terapi	1	5,6
Grup Terapi	1	5,6
Yapılandırılmış Eğitim	6	33,3
İzlem		
İzlem var	10	55,6
İzlem yok	5	44,4
Toplam	18	100,0

Bulgular

Araştırmaların Genel Özellikleri

Son on yılda yayınlanan ve bu çalışma kapsamında incelenen 18 çalışmanın, altı farklı ülkede (Amerika (ABD), Hollanda, İngiltere, Norveç, Singapur ve Türkiye) gerçekleştiği, araştırmaların %50'sinin ABD'de (n=9) ve %22,2'sinin (n=4) Türkiye'de yapıldığı belirlendi. 14 farklı dergide yayınlanan araştırmaların en çok (n=3, %16,7) "The Journal of Family Psychology" dergisinde yayımlandığı gözlemlendi. İncelenen araştırmaların %55,6

(n=10) yarı deneysel desende olduğu, %61,1'inin (n=11) çocukların ruh sağlığı hakkında bilgi içerdiği, %72,2'sinin (n=13) çocukların sürükledikleri suç davranışları ile ilgili bilgiler içerdiği belirlendi. Araştırmaların %55,6'sının (n=10) çocuk koruma birimleri-kurumları ve mahkemelerde yapıldığı ve uygulanan girişimlerin %55,6'sının (n=10) aile terapileri olduğu saptandı. (Tablo 1).

Tablo 2. Araştırmalar kapsamında incelenen aile terapileri	
Uygulanan Girişim	Açıklama
Multisistemik Terapi Multisystemic Therapy – MST Multisistemik Terapi – Anlıksal Yetiyitmi (Multisystemic Therapy-Intellectual Disability (MST-ID))	Çocuk ve ergenlerin çeşitli suç ve riskli davranışlarını azaltmaya yönelik olarak yapılandırılmış aile ve toplum temelli bir terapidir. Anlıksal yetiyitimi olan çocuklara yönelik geliştirilmiş versiyonları bulunmaktadır.
Fonksiyonel Aile Terapisi Functional Family Therapy-FFT Fonksiyonel Aile Terapisi – Çeteler için (Functional Family Therapy -G (FFT-G))	Motivasyon, davranış değişikliği, iletişim gibi aşamalardan oluşan, ailenin güçlü yönleri ve etkileşimini arttırmayı amaçlayan bir terapi türüdür. Çete üyelerine yönelik olarak geliştirilmiş versiyonu vardır.
Sevgi ve Sınırlar İçinde Ebeveynlik Parenting With Love And Limits - PLL	Bütünleşik bir grup ve aile terapisi yaklaşımıdır.
Birleşen Aileler Familias Unidas - FU	Madde kullanımını ve yüksek riskli cinsel davranışları önlemek için tasarlanmış aile temelli bir müdahaledir.

Uygulanan Girişimler ve Etkileri

Yapılan incelemeler sonunda; suça sürüklenen çocuk ergenlere yönelik olarak, aile terapileri, grup terapileri, sanat terapileri ve yapılandırılmış eğitimlerin uygulandığı belirlendi. Uygulanan bu girişimlerin çoğunlukla aile odaklı müdahaleler olduğu, ailelere yönelik çeşitli terapi uygulamaları yapıldığı ve en sık Multisistemik Terapi (MT) ve Fonksiyonel Aile Terapileri (FAT)'nin uygulandığı saptandı. Aile terapileri kapsamında gerçekleştirilen bu girişimler Tablo 2'te yer almaktadır (Tablo 2). İncelenen araştırmalarda, aile terapilerinin suça sürüklenen çocuk-ergenler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, örneğin Multisistemik Terapi (MT) alan çocukların, tekrarlı suça sürüklenme oranlarının düşük olduğunu kanıtladığı görüldü (Blankesteyn 2019, Sheerin ve ark. 2021). Benzer şekilde Fonksiyonel Aile Terapisi (FAT)'ni çete suçlarına yönelik olarak uyarlayan Gottfredson ve arkadaşları (2018), kişiye yönelik şiddet suçları ve çetelere karışmış çocuklar ile yürüttüğü çalışmasında, çocuklarda olumlu davranış değişikliklerinin olduğunu, tekrarlı suça sürüklenme oranlarının düşük olduğunu buldukları saptadı. Araştırmalarda, aile terapileri girişimlerinin suça sürüklenen çocuklar üzerinde genel olarak olumlu etkilerinin olduğu görülmekle birlikte, uygulanan aile terapilerinin rutin uygulamalardan daha üstün olmadığına da belirtildiği saptandı. Örneğin Humayun ve arkadaşları (2017)'nin FAT uygulanan ve rutin danışmanlık alan çocuk-ergenleri karşılaştırdıkları çalışmada, her iki grupta da antisosyal davranışlarda azalmalar olduğu ve uygulamaların benzer etkilere sahip olduğunu tespit ettikleri görüldü. Benzer şekilde Olseth ve arkadaşları (2024), FAT ile rutin tedavi ve bakım protokolleri uygulanan çocuklar üzerinde üç farklı zamanda yaptıkları ölçümlerde, benzer sonuçlara ulaştıklarını, her iki uygulamanın da etkili sonuçlarının olduğunu ortaya koyarak, FAT uygulamalarının diğer müdahalelerden üstün olmadığını ifade ettikleri belirlendi (Tablo 3).

Yapılandırılmış uygulamalar, kapsamında stres yönetimi programları, bilişsel davranışçı terapi temelli öfke kontrol programları, agresyon replasman eğitimi (ATR) ve klinik temelli uygulamalar incelendi. Öztürk ve Ocakçı (2017) hapishanede olan 15-18 yaş arası çocuklara yönelik olarak 10 oturumluk Stres Yönetimi Eğitimi Programı uyguladıklarını ve program sonunda çocukların stres yönetimi ve başatma becerilerinin arttığını saptadıkları görüldü. Çankaya Çaldırcıoğlu (2023), öfke duygusu ile ilişkili duygu, düşünce ve davranışları fark etmeye yönelik uygulamalara yer verdiği bilişsel davranışçı terapi temelli öfke yönetimi eğitiminin, saldırgan davranışları azaltma konusunda etkili olduğunu bulduğu saptandı. Taş ve Baysan Arabacı (2020), şiddet içerikli olan ve olmayan suçlara sürüklenen çocuklara yönelik bir psikoeğitim programı uygulanmış ve kişilerarası ilişkiler, duygu düzenleme ve sosyal öğrenme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bu programın, çocukların sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu bildirdikleri

görüldü. ART, suça sürüklenen çocuklar için agresif davranışlar üzerinde etkili olduğu bildirilerin bir diğer uygulamasıdır ve Kaya ve arkadaşları (2016) tarafından olumlu davranış geliştirme üzerindeki etkisi doğrulanmıştır. Benzer şekilde Hosgteder ve arkadaşları (2018) re-ART olarak uyguladıkları bu program sonucunda, tekrarlı suça sürüklenme oranlarının azaldığını bulduklarını belirtmişlerdir. (Tablo 3). Cinsel içerikli suça sürüklenmiş çocuk-ergenler için klinik temelli olarak yapılandırılmış, bilişsel davranışçı terapi temelli bir başka program ise Viljioen ve arkadaşları (2017) tarafından değerlendirilmiştir. Uygulamalar, bireysel terapi, problem çözme ve başatma eğitimleri, bilişsel davranışçı terapi, rekreasyonel terapi gibi çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen ve suç davranışı üzerine etkili pek çok girişimi içermektedir.

Ayrıca, iki araştırmada grup terapi uygulamaları ve bir araştırmada hayvan destekli terapi olmak üzere sanat terapisi müdahalelerinin de uygulandığı belirlendi. Grup terapileri arasında yer alan programlardan biri Toplumsal Fırsatlar Yaratma Programı-TFYP (Community Opportunity Program-COG)dir. Jewel ve arkadaşları (2015) tarafından gerçekleştirilen, BDT temelli yapılandırılmış bir grup terapisinin yedi yıllık sonuçlarına göre, eğitim grubunda olan çocuk-ergenlerin kontrol grubunda olanlara kıyasla daha az tekrarlı suça sürüklendiği belirtilmektedir. Brogan ve arkadaşları (2017) tarafından yürütülen araştırmada, uygulanan grup terapilerinin cinsel içerikli suça sürüklenen çocuk ve ergenlerde yıkıcı davranışları azaltma konusunda etkili sonuçlara ulaştıklarını ortaya koydu. Seivert ve arkadaşları (2018) tarafından uygulanan, Öğretmenin Evcil Hayvanı (Teacher's Pet) isimli hayvan destekli terapiden elde edilen sonuçlar ise, suça sürüklenen çocukların empati becerilerinde artış gösterdiğini fakat kontrol grubuyla karşılaştırıldığında benzer sonuçlar elde edildiğini vurguladıkları görüldü. Suça sürüklenen çocuklara yönelik yapılan uygulamalar, veri değerlendirme formu kapsamında detaylı bir şekilde incelenerek sonuçlar Tablo 3'te özetlendi.

Tablo 3. Suça sürüklenen çocuklarla yürütülen araştırmaların girişimler ile ilişkili özellikleri

Kaynak	Tür	Örneklem	Girişim	Girişim içeriği	Ölçüm Aracı	Sonuç
Humayun ve ark (2017) İngiltere JBI: %85	Aile Terapi	10-17 yaş arası 111 çocuk ergen İki grup 46 kişi standart tedavi, bakım ve rutin danışmanlık 65 kişi standart tedavi bakıma ek olarak Fonksiyonel Aile Terapisi uygulaması Suç davranışı olan ve davranım bozukluğu, karşı olma karşı gelme bozukluğu gibi tanıları olan karma grup	Fonksiyonel Aile Terapisi- (Functional Family Threapy-FFT) ailenin güçlü yönlerine odaklanan davranış fark etme alternatif düşünce geliştirme alt yapısında olan bir aile terapisi çeşididir.	Engagement, motivation, assessment, behavior change, generalization olmak üzere beş aşamadan oluşan FFT uygulanmıştır. Oturumlarda özetle aşağıdakiler gerçekleştirilmiştir; <i>Bağ kurmak, değişimi desteklemeye yönelik motivasyon sağlamak, risk ve koruyucu faktörleri değerlendirmek, ailelerin ilişki tarzlarını belirlemek, iletişim eğitimleri, problem çözme becerileri gibi davranış değişikliği konusunda teknikler öğretmek, topluma yeniden entegre olmayı desteklemek</i>	Self-Report Delinquency Scale, Wechsler IQ, Ruhsal hastalık tanı görüşmeleri, Resmi suç kayıtlarının incelenmesi (ulusal veri tabanı), Alabama Ebeveyn Davranışları Ölçeği, Ebeveyn-Çocuk ilişkisi gözlemi (Hot topics ölçümü)	Bu araştırma FFT uygulanan grup, diğer gruba kıyasla antisosyal davranış, suça sürüklenme ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinde istatistiksel olarak anlamlı ve üstün bir şekilde iyileşmelere yol açmıştır.
Olseth ve ark. (2024) Norveç JBI: %85	Aile Terapi	11-17 yaş arası yıkıcı davranışları ya da kendi bildirdiği suç davranışları olan 161 çocuk-ergen İki grup 1.Grup: 88 kişi Fonksiyonel aile terapisi 2.Grup: 73 kişi, kontrol grubu, standart tedavi ve bakım	Fonksiyonel Aile Terapisi (FFT) ailenin güçlü yönlerine odaklanan davranış fark etme alternatif düşünce geliştirme alt yapısında olan bir aile terapisi çeşididir.	Engagement, motivation, assessment, behavior change, generalization olmak üzere beş aşamadan oluşan FFT uygulanmıştır. Oturumlarda özetle aşağıdakiler gerçekleştirilmiştir; <i>Bağ kurmak, değişimi desteklemeye yönelik motivasyon sağlamak, risk ve koruyucu faktörleri değerlendirmek, ailelerin ilişki tarzlarını belirlemek, iletişim eğitimleri, problem çözme becerileri gibi davranış değişikliği konusunda teknikler öğretmek, topluma yeniden entegre olmayı desteklemek</i>	Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği, Öğretmen Değerlendirme Formu, Sosyal Beceri Dereceleme Sistemi Ebeveyn ve Öğretmen Formu, Negative Peers Scale, Self-Report Delinquency Scale, Oregon Healthy Teens Survey	Hem FFT hem de TAU alan gençler için ön test ve son test arasında ebeveyn tarafından bildirilen agresif ve kural ihlali davranışı, içe yönelim sorunları ve sosyal beceriler ve kendi bildirdiği suç davranışları arasında anlamlı iyileşmeler bulunmuştur. Bununla birlikte, sontest ve takip arasında, ebeveyn tarafından bildirilen genç içselleştirme için TAU lehine anlamlı bir müdahale etkisi bulunmuştur. Bulgular, FFT'nin TAU'ya göre varsayılan üstünlüğünü desteklememiştir.

Tablo 3. Suça sürüklenen çocuklarla yürütülen araştırmaların girişimler ile ilişkili özellikleri

Kaynak	Tür	Örneklem	Girişim	Girişim içeriği	Ölçüm Aracı	Sonuç
Gottfredson ve ark. (2018) ABD JBI: %85	Aile Terapi	11-17 yaş arası 129 erkek <i>Kişiyeye yönelik şiddet suçlarına karışmış olan, çetelere katılan ya da çete riski olan çocuklar</i> İki grup 1.Grup: 66 kişi, Fonksiyonel aile terapisi-Çete üyeleri için 2.Grup: 63 kişi, kontrol grubu, standart tedavi ve bakım	Fonksiyonel Aile Terapisi – Çetelere Yönelik (Functional Family Therapy-G) Suçlu popülasyona kıyasla çete popülasyonunda daha fazla belirgin olan konuların yer aldığı modifiye edilmiş bir fonksiyonel aile terapisi programı türüdür.	Çeteler ve genç ile ailenin yaşadığı toplumdaki çete ortamına ilişkin dikkatli bir hazırlık ve bilgi gelişimini vurgulayarak temel FFT-G modelini geliştirilmiştir. Bir çete popülasyonundaki risk faktörlerinin genel ciddiyeti göz önüne alındığında, FFT-G, mahalle çetesi üyelerinin devam eden baskısını ele almak için daha doğrudan tedaviyi ve tedaviden önce daha fazla hazırlığı içerecek şekilde tasarlanmıştır.	Farklı ölçüm yöntemleri kullanılmıştır; Çalışmanın başlangıcında ve 6. Ayında çocuklar ve aileleri ile mülakatlar yapılmış. Adalet iletişim veri sistemi üzerinden suç kayıtlarına ulaşılmış, toplum hizmetleri fonundan alınan hizmetler ile ilgili veriler veri tabanlarından elde edilmiş ve her görüşme sonrası terapistin kayıtlara işlediği veriler elde edilmiştir.	Araştırma sonucuna göre aile terapisi uygulanan çocuklarda olumlu yönde davranış değişiklikleri olduğu ve terapi maliyeti en düşük olsa bile çocukların fayda gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. 18 aylık takipte, FFT-G grubundaki gençlerde yeniden suça sürüklenme oranı daha düşük bulunmuştur.
Q. Gan ve ark. (2021) Singapur JBI: %85	Aile Terapi	13-18 yaş arası toplum temelli denetimli serbestlik uygulanan 120 çocuk ergen İki grup 1.Grup: 57 kişi kontrol grubu, standart tedavi ve bakım 2.Grup: 63 kişi standart tedavi bakıma ek olarak FFT <i>Sürükledikleri suç türleri makale içinde belirtilmemektedir.</i>	Fonksiyonel Aile Terapisi (Functional Family Therapy-FFT) ailenin güçlü yönlerine odaklanan davranışı fark etme alternatif düşünce geliştirme alt yapısında olan bir aile terapisi çeşididir. Doğu kültürüne bir uyarlama yapılmış.	FFT uygulanmıştır. Uygulama detayları ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır.	Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği, McMaster Aile Değerlendirme Aracı, Resmi kaynaklardan çocukların suç dosyaları	Ruhsal iyileşme ve aile işlevselliği açısından FFT uygulanan grup puanları yüksek olsa da istatistiksel olarak anlamlı bir değişim yok. Fakat FFT uygulanan çocuk-ergenler, denetimli serbestliği tamamlama yüzdeleri daha yüksek bulunmuştur.
Karam ve ark. (2017) USA JBI: %78	Aile Terapi	İki grup, Birinci grup 14-18 yaş arası 155 <i>Şiddet ve hırsızlık suçlarına</i> sürüklenmiş çocuk ve aileleri İkinci grup, 155 suça sürüklenen çocuk standart bakım ve tedavi	Sevgi ve Sınırlar İçinde Ebeveynlik (Parenting with love and limits-PLL) Bütünleşik bir grup ve aile terapisi yaklaşımıdır.	Grup tartışmaları, video kasetler, yaşa özel ara oturumlar ve rol yapma oyunlarının kullanıldığı aile oturumları yer almıştır. Bu terapi çocukların aile içi ilişkileri ve sınırlar, sevgiye odaklanmaktadır.	Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği, Resmi kaynaklardan çocukların tutuklanma istatistikleri ve dosyaları	Sevgi ve Sınırlar İçinde Ebeveynlik programını tamamlayan çocuk-ergenler, karşılaştırma grubuna göre önemli ölçüde daha düşük suç işleme oranlarına sahipti. Ebeveynler de çocuklarının davranışlarında istatistiksel olarak anlamlı iyileşmeler olduğunu bildirmiştir.
Perrino ve ark. (2016) ABD JBI: %69	Aile Terapi	12-17 yaş arasında suç öyküsü olan 242 çocuk-ergen ve aileleri İki grup 1.Grup: 120 kişi, FA müdahalesi 2.Grup: 122 kişi, kontrol grubu, rutin tedavi ve bakım	Birleşen Aileler (Familias Unidas-FU) Aile odaklı bir önleyici müdahaledir.	12 hafta boyunca uygulanan sekiz adet 2 saatlik çok ebeveynli grup oturumunu ve dört adet 1 saatlik aile ziyaretini içermektedir. Madde kullanımını ve yüksek riskli cinsel davranışları önlemek için tasarlanmış aile temelli bir müdahaledir. Aile ziyaretleri, ebeveyn eğitimleri, iletişim ve ilişkileri destekleyici uygulamalar, ebeveynin yetkinliğini arttırmaya yönelik destek uygulamalarını içermektedir.	Anxiety-Withdrawal Subscale of the Revised Behavior Problem Checklist, Gözden geçirilmiş davranış problemleri kontrol listesi, Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği	FU müdahalesi, iletişim becerileri üzerinde nemli ölçüde etki göstermezken, çocukların anksiyete, depresyon ve saldırganlık gibi içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirti ve bulguları azaltma konusunda etkili bulunmuştur.
Sheerin ve ark. (2020) ABD JBI: %62	Aile Terapi	11-17 yaş arasında olan psikotik ya da gelişimsel sorunları olmayan 68 çocuk-ergen <i>Cinsel suça sürüklenmiş çocuk-ergenler</i>	Multisistemik Eğitim (Multisystemic Therapy – MST) Çocuk ve ergenlerin çeşitli suç ve riskli davranışlarını azaltmaya yönelik olarak yapılandırılmış	Etkili ebeveynlik becerilerini desteklemek, aile içi iletişimi geliştirmek, antisosyal davranışları azaltmayı hedefleyen aile odaklı girişimleri içermektedir. Araştırmada toplam 4 terapist hizmet veriyor. Belirli bir oturum	Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği, Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği, Bakımveren-çocuk ilişkileri ölçeği,	On yıl sonra yapılan değerlendirme sonuçlarına göre, multisistemik terapiye katılım gösteren çocuk-ergenlerin aile ve akran ilişkilerindeki iyileşmeler, daha düşük suç oranları ile ilişkili bulunmuştur.

Tablo 3. Suça sürüklenen çocuklarla yürütülen araştırmaların girişimler ile ilişkili özellikleri						
Kaynak	Tür	Örneklem	Girişim	Girişim içeriği	Ölçüm Aracı	Sonuç
			aile ve toplum temelli bir terapidir.	yok, terapist yaklaşık 4-6 gençten sorumlu. Çalışma süresince 7 gün 24 saat hizmet veriyor. Haftanın uygun olan 2-3 günü ziyaret yapıyor. Tedavi sonlarına doğru haftada bir ziyaret yapıyor.	Prososyal akran ilişkileri ölçeği alt boyutu, resmi mahkeme kayıtları ve suç verileri	
Blankestein ve ark. (2019) Hollanda JBI: %67	Aile Terapi	12-18 yaş arası antisosyal ya da suç içerikli davranışları olan, evden uzaklaştırma riski bulunan, anlıksal yetiyitimi olan 128 çocuk-ergen ve ailesi dahil edilmiştir. İki gruplu düzen Bir grup standart Multisistemik terapi İkinci grup anlıksal yetiyitimi için yapılandırılmış MST-ID	Multisistemik Terapi – Anlıksal Yetiyitimi (Multisystemic Therapy – MST-ID) Anlıksal yetiyitimi olan çocuklar için multisistemik terapiden temel olarak yapılandırılmış terapidir.	Multisistemik terapiye ek olarak, anlıksal yeti yitimi için multisistemik terapinin içeriği; Anlıksal yeti yitiminin tanımlanması, ebeveyn stresinin tanımlanması aileleri tedaviye girmeye motive etme ve onları tedaviye dahil etme teknikleri, sosyal ağına aktif katılımını teşvik etme ve edinilen bilgi veya becerilerin genelleştirilmesine özel önem verme şeklindedir.	Hem çocuk-ergenler hem de aileler ölçüm araçlarını uygulamıştır. Wechsler IQ test Screener for Intelligence and Learning Disabilities (SCIL) Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği Burden of Parenting Questionnaire (OBVL)	MST-ID 6 ay sonra yapılan ölçümlerde etkili sonuçlar göstermiştir. Standart MST ile karşılaştırıldığında, MST-ID daha sık olarak ebeveynlik becerilerinde, aile ilişkilerinde, sosyal destekte, toplum yanlısı akranlarla katılımı ve olumlu davranış değişikliklerinin sürdürülmesinde iyileşmelerle sonuçlanmıştır.
Çankaya Çadırcıoğlu (2023) Türkiye JBI: %45	Yapılandırılmış uygulama	15-18 yaş arası 8 erkek ergen <i>Şiddet, madde kullanma ve hırsızlık suçları</i>	BDT temelli öfke kontrol programı	Öfke duygusunu tanımak, stres ve öfke arasındaki ilişkiler, beden tepkileri, düşünce kalıpları, öfke ile ilişkili davranışları fark etmek, öfkeyi yönetmeye yönelik egzersizler, iletişim ve empati becerileri, baş etme becerilerine yönelik uygulamaları içermektedir.	Gözlem, görüşme ve veri analizi teknikleri kullanılmıştır.	Psikoeğitim öfke kontrol etme becerisini geliştirmekte ve saldırganlığı azaltmaktadır.
Kaya ve ark. (2016) Türkiye JBI:%67	Yapılandırılmış uygulama	14-17 yaş arası 65 suça sürüklenmiş çocuk-ergen iki gruplu düzen; 1.Grup: 32 kişi, girişim ART alan grup 2.Grup: 32 kişi kontrol grubu, standart tedavi ve bakım	Agresyon Replasman Eğitimi ART (Aggression Replacement Training) ART, çocuk ve ergenlerin yeterli sosyal beceriler geliştirmelerine, öfke kontrol becerileri edinmelerine ve saldırgan davranışlarını azaltmalarına yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş, bilişsel teoriye odaklanan bir müdahale programıdır.	Sosyal beceri eğitimleri, öfke yönetimi eğitimleri, ahlaki muhakeme becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimleri içermektedir.	Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği, Buss-Perry saldırganlık ölçeği, Sosyal Problem Çözme Envanteri	ART'nin problem çözme, öfke ve saldırgan davranışlar üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ve suça sürüklenen ergenlerde olumlu davranış geliştirmede kullanılabileceğini göstermektedir.
Hoogsteder ve ark. (2018) Hollanda JBI: %56	Yapılandırılmış uygulama	16-21 yaş arasında suça sürüklenen çocuk-ergenler iki gruplu düzen; girişim grubu; ART uygulanan 63 çocuk-ergen Kontrol grubu; standart tedavi alan 28 çocuk-ergen	Tepkisel Agresyon Replasman Eğitimi (Responsive Aggression Regulation Therapy (Re-ART)) Re-ART, çok boyutlu ve ART'nin uyarlamasına dayanan psikoeğitim programıdır. Re-ART, (şiddetli) saldırganlık sorunları olan ergenlerde tekrar suç işlemeyi azaltan tedavi bileşenlerini bir araya getirir.	Re-ART, standart ve isteğe bağlı iki farklı modülden oluşur. Bu nedenle, müdahale hem tekrar suç işleme riski hem de ilgili sorunlar, risk faktörleri ve öğrenme stilleri arasındaki etkileşim açısından çeşitlilik gösteren saldırganlık sorunları olan heterojen bir hedef gruba uygulanabilir. Standart modüller şunları içerir: Motive Etme, Saldırganlık Zinciri, Kontrol Becerileri, Düşüncenin Etkisi ve Grup Modülü. İsteğe bağlı modüller şunları içerir: Stres Azaltma, Dürtü	Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY) ve Adalet kayıt sisteminde tutuklanma sayıları ve özellikleri	Araştırma sonucunda şiddetli saldırganlık davranışı gösteren gençlerin yapılan girişim sonrası 2-3 yıl sonunda saldırganlık davranışları üzerinde anlamlı bir düşüş görülmüştür. Standart tedavi ve bakım uygulanan gruba kıyasla re-ART uygulaması yapılan çocukların, 2-3 yıl sonraki izlemlerde daha az şiddet ve mülkiyet suçlarına sürüklendiği bulunmuştur. Re-ART tekrarlı suça sürüklenmeleri azaltma konusunda etkili bir program.

Tablo 3. Suça sürüklenen çocuklarla yürütülen araştırmaların girişimler ile ilişkili özellikleri

Kaynak	Tür	Örneklem	Girişim	Girişim içeriği	Ölçüm Aracı	Sonuç
				Kontrolü, Gözlem ve Yorumlama, Duygu Düzenleme, Çatışmalarla Başa Çıkma ve aile (sistem) için bir modül.		
Öztürk ve Ocakçı (2016) Türkiye JBI: %67	Yapılandırılmış uygulama	15-18 yaş arası suça sürüklenen ve hapisanede olan 73 çocuk ergen İki grulu düzen 1.grup eğitim uygulanan 36 çocuk-ergen 2.grup kontrol grubu 37 çocuk-ergen	Stres Yönetimi Eğitim Programı (Stress Management Training Program - SMTTP) Bu eğitim çocuklarda pozitif davranış geliştirmeyi ve stresle baş etme becerileri geliştirmeye yardımcı olmaktadır.	Pender'in sağlığın geliştirilmesi modeli ve Bloom taksonomisi temel alınarak yapılandırılmış bir programdır. Stres ile ilişkili durumlar, stres ve sağlık ilişkisi, stresle başa çıkma, pozitif düşünme, öfke kontrolü, kişilerarası ilişkiler ve gevşeme egzersizleri gibi yapılandırılmış içeriklerden oluşur. 10 seanslık bir uygulamadır. Her hafta beş seans olacak şekilde iki hafta boyunca yürütülen bir uygulamadır.	Ergen Yaşam Tarzları Profili Ölçeği, Stresle Başetme Stilleri Ölçeği	Stres yönetimi eğitim programı, hapisanede olan çocuklar için stres yönetimi ve davranış değişikliği üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Coldiron ve ark. (2019)** ABD JBI: %70	Yapılandırılmış uygulama	14-19 yaş arasında 65 koruyucu bakım altındaki çocuk İki grulu düzen 1.grup 38 WA uygulaması alan kişi 2.grup rutin bakım ve kontrol 27 kişi Hem koruyucu aile sisteminde hem de adalet sistemiyle ilişkili çocuk-ergenler	Wraparound programı; Ciddi duygusal ve davranışsal zorlukları olan gençler için kişiselleştirilmiş bakım planları geliştirmek ve uygulamak üzere bütünsel ve yoğun bir ekip tabanlı bakım koordinasyon süreci programıdır.	Bu bir eğitim programı değil, koordinasyon ekibi olarak yapılan bir uygulamadır. Eğitimli kişiler tarafından yürütülen bu uygulamalar bireysel danışmanlık hizmetleri, sosyalleşme aktivitelerini içermektedir.	Tutuklanma verileri, çocuğun yaşam ve eğitim durumunu sürdürme durumuna yönelik veriler, devlet sistemleri üzerinden elde edilmiştir.	Wraparound grubundaki gençlerin, TAU grubuna kıyasla daha düşük tutuklanma oranları olduğu bulunmuş ve ilk tutuklanma zamanları kontrol grubuna göre daha uzun (tutuklanmaya kadar geçen süre daha uzun)
Tas ve Baysan Arabacı (2020) Türkiye JBI: %56	Yapılandırılmış uygulama	12-15 yaş arasında olan 18 çocuk-ergen, suça sürüklenen ve çocuk-ergen psikiyatri kliniğinde tedavi altında olan Tek grulu düzen	Psikoeğitim Programı; Suça sürüklenen çocuk-ergenlerin duygu yönetme becerisini geliştirmeye yönelik olarak yapılandırılmıştır.	Haftada iki kez olmak üzere, dört hafta boyunca toplam yedi kez bireysel olarak psikoeğitim programı uygulanmıştır. Kendini tanıma, duygular ve duyguları ifade etme, problem çözme becerileri, iletişim becerileri gibi çocuk-ergenlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanmış oturumlar yer almaktadır.	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği, Duygu Yönetimi Becerileri Ölçeği	Suçta sürüklenen ve ruhsal hastalık tanısı ile klinikte tedavi gören çocuk-ergenlere uygulanan psikoeğitim programı, onların sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirmiş, buna karşın duygularını yönetme becerilerini anlamlı ölçüde etkilememiştir.
Viljoen ve ark. (2017) ABD JBI: %45	Yapılandırılmış uygulama	13-17 yaş arası 173 erkek çocuk-ergen Cinsel içerikli suçlar	Klinik temelli girişimler (Whitehall Psikiyatri Tedavi Programı), cinsel suçtan hüküm giymiş gençlere tedavi sağlayan, uzmanlaşmış, toplum tabanlı ve BDT temelli bir programdır.	Tedavi planları bireyselleştirilmiş, her çocuk ergen için güçlü yönlerini ve tedavi ihtiyaçları için ayrı olmakla birlikte, ortak temalar vardır. Ortak noktalar; geçmiş suçlar için içgörü geliştirmek, problem çözme becerileri, beceri geliştirme ve olumlu ilişkileri desteklemek, nüks etme önleme planlarının geliştirilmesi, mağdur etkisine ilişkin farkındalığın artırılması, psikopatolojinin azaltılması ve eğitim başarısının artırılması Haftada iki - beş kez bireysel terapi, ayrıca bir nüks önleme grubun (haftada üç kez), rekreasyonel terapi uygulanmıştır. Çocuğun ihtiyaçlarına bağlı olarak, bilişsel davranışçı terapi, beceri geliştirme yönelimi olan	J-SOAP-II, Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY)	Araştırma sonuçları suç ile ilişkili risklerde düşüş olmakla birlikte, risk faktörlerindeki düşüşler ve koruyucu faktörlerdeki artışlar cinsel, şiddet içeren cinsel olmayan veya herhangi bir tekrar suç işleminin azalmasını öngörmemiştir.

Tablo 3. Suça sürüklenen çocuklarla yürütülen araştırmaların girişimler ile ilişkili özellikleri						
Kaynak	Tür	Örneklem	Girişim	Girişim içeriği	Ölçüm Aracı	Sonuç
				travma odaklı, başa çıkma becerileri ve ilişki becerileri gruplarına da desteklenmiştir.		
Jewell ve ark. (2015) ABD JBI: %78	Grup Terapi	Denetimli serbestlik 13-17 yaş arası suça sürüklenmiş 176 çocuk ergen iki grup 1.Grup: 178 kişi, COG alan deney grubu 2.Grup: 66 kişi, kontrol grubu	Toplumsal fırsatların gelişimi sağlamak (Community Opportunity Growth -COG) BDT temelli grup terapisi programı	Suç davranışları ile ilişkili duygu, düşünce ve davranışlar üzerine odaklanmakta, bilişsel çarpıtmalar ve şemalar belirlenmekte, Sokratik sorgulama yöntemleri kullanılmaktadır. COG PROGRAMI 16 haftalık bir grup terapisi programıdır. Oturum süresi 1,5 saattir.	COG programına gönderilen tüm çocukların kayıtlı verileri, resmi veri tabanlarından çocukların dava kayıtları ve sürükledikleri suçların özellikleri	7 yıllık izlem COG, Denetimli serbestlik altındaki genç suçluların tekrar suç işleme oranlarını azaltmada etkili bulunmuştur. COG programına katılan çocuk-ergenlerin suça sürüklenme oranları kontrol grubuna göre daha düşük bulunmuştur.
Brogan ve ark. (2017) ABD JBI: %68	Grup Terapi	14-18 yaş arası 17 çocuk-ergen iki grup 1.Grup sekiz kişi, 2.Grup dokuz kişi Cinsel içerikli suç öyküsü olan çocuk-ergenler	Grup terapisi, Birden fazla kişinin bir arada olduğu düşüncelerinin fark edilmesine teşvik edilen, gözlemlerle öğrenilen terapi şeklindedir. Gruplara her bir oturumda adım adım zorlayıcı hedefler (belirlenen kurallara uyma) verilmiştir. Terapistler, kurallara uyan çocukları överken; kural ihlallerinde ise nötr hatırlatmalar yapmıştır. Grupta kural ihlali olunca bireysel değil, grup davranışı olarak değerlendirilmiştir.	Örneklem grubu grup 1 ve grup 2 şeklinde ikiye ayrılarak grup terapi uygulanmıştır. 1. Grup (egzersiz ve farkındalık oturumları), terapistin egzersiz hakkında 10 dakikalık bir ders verdiği, öğrencileri çeşitli 30 dakikalık egzersiz rutinleri boyunca yönlendirdiği ve 5 dakikalık bir farkındalık egzersiziyle sonlanan bir egzersiz grubu 2.Grup (başatma becerileri eğitimi) başa çıkma becerileri eğitimi, hiçbir grup 1 uygulamalarına katılmamıştır. Çocuk-ergenler belirlenen kurallara (örn. el kaldırmadan konuşmama, grupta birlikte kalma) uydukça 10 dakika serbest zaman + atıştırılabilir kazanabileceklerini öğrendiler	Gözlem temelli ölçüm yapılmıştır. Etkinlikleri yürütüme-yen/katılmayan bir gözlemci tarafından çocuk ergenlerin yıkıcı davranışları ve terapistlerin tepkileri kayıtlı edilmiştir. 10 saniyelik kısmi aralık kaydı (Partial Interval Recording, PIR) kullanılmıştır.	Sonuçlar, uygulanan prosedürlerin grup terapisinde ergenler tarafından yayılan yıkıcı davranışları azaltmada etkili olduğunu gösterdi. Her iki grupta da davranışların etkili şekilde azaldığı görülmüştür. Grup 1: Başta %26 oranında uygunsuz davranış → son oturumlarda %5'in altında. Grup 2: Başta ortalama %23 → son oturumda %1 olarak belirlenmiştir.
Seivert ve ark. (2018) ABD JBI: %77	Sanat Terapi	RKÇ, iki gruplu düzen 13-18 yaş arası 138 kişi, şiddet içeren ve içermeyen suça sürüklenmiş çocuk-ergenler Deney grubu hayvan destekli terapi uygulaması Kontrol grubu sadece bir köpek ile terapi süresine eşit saatte yürüyüş gerçekleştirmiştir.	Teacher's Pet Suça sürüklenen çocuklarda empatiyi arttırmak ve davranış sorunlarını azaltma amacıyla uygulanmış bir hayvan destekli terapi programıdır.	Hayvan destekli bu terapi, bir köpek ile bireysel olarak yapılmıştır. Suça sürüklenen çocuk-ergen ve eğitilmiş bir köpek arasında yakın bir ilişki oluşumu desteklemek, olumlu ve olumsuz etkileşimler ile başa çıkmayı öğretmek ve davranış sorunlarını azaltmaya yöneliktir. 10 hafta boyunca, haftada iki defa iki saatlik (bir saat eğitim, bir saat köpekler ile zaman geçirme) oturumlar yürütülmüştür. Kontrol grubunda olan çocuk-ergenlerde ise çocuklar köpekleri yalnızca yürüttü; eğitim yok, belirli bir köpek ile ilişki kurma sağlanmamıştır.	İçselleştirilmiş (internalizing) ve Dışsallaştırılmış (externalizing) Davranışlar Ölçeği, Kişilerarası Tepkiselilik Ölçeği	Her iki grupta da empati becerilerinde artış görülmüştür. Hayvan destekli terapi eğitimi, sadece köpek zaman geçirmeye kıyasla hemen sonrası ölçümlerde belirgin ek fayda sağlamadığını belirtmiştir; Daha uzun izlem ve daha fazla uygulamaya ve araştırmaya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

**Koruyucu bakım altında olan çocuklar ile araştırmanın yürütüldüğü bilgisi vardır. Tekrarlı suça sürüklenme durumu ile ilgili ölçümler yapıldığı için bu araştırmaya yer verilmiştir.
FFT: Functional Family Therapy (Fonksiyonel Aile Terapileri), TAU:Treatment as Usual (Rutin tedavi), BDT: Bilişsel Davranışçı Terapi, RKÇ: Randomize Kontrollü Çalışma, MST: Multisistemik terapi, FU: Familias Unidas

Tartışma

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik girişimleri incelemek amacıyla yapılan bu kapsamlı derlemeden elde edilen sonuçlar, incelenen araştırmalar kapsamında uygulanan girişimlerin, çocukların tekrarlı suça sürüklenme, saldırgan, dürtüsel ve agresif davranışlarının yönetimi, öfke kontrolü, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, olumlu sağlık davranışlarının kazandırılması üzerinde olumlu etkilerinin olduğu

bildirilmiştir. Toplum, aile ve sosyal yaşam üzerinde olumsuz etkileri olan ve yetişkinliğe kadar devam eden sorunlar yaşayan suça sürüklenen çocuklar ile ilgili son on yılda yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu popülasyona özgü olarak yapılmış müdahalelerin sınırlı sayıda ve çeşitlilikte olması dikkat çekicidir.

Suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak en sıklıkla aile terapilerinin uygulandığı görülmüştür. Multisistemik Terapi (MT), aile bireyleri arasında etkileşim ve iletişimi arttırmayı hedefleyen davranışçı yaklaşım, bilişsel davranışçı terapi ve aile terapilerinin birleşiminden oluşan bir terapidir. Sıklıkla suç davranışları, antisosyal davranışlar ya da madde bağımlılığı gibi riskli durumu olan çocuk-ergenlere yönelik olarak uygulanmaktadır (Sheerin ve ark. 2021, Üstün-Güllü ve Erden 2019). Benzer şekilde Fonksiyonel Aile Terapisi (FAT), suça sürüklenen çocuklarda en sık kullanılan girişimlerden birisidir. FAT, ailenin güçlü yönlerine odaklanan, olumsuz davranış fark etme ve aile içi etkileşimi arttırmayı amaçlayan, bilişsel davranışçı teorilere dayanan ve kanıt temelli bir aile terapisi çeşididir (Robbins ve ark 2016). FAT, suça sürüklenen çocuklarda en sık kullanılan girişimlerden birisidir ve uygulanan popülasyona göre uyarlanabilmektedir. (Gottfredson ve ark. 2018). Bu derleme kapsamında incelenen araştırmalardan elde edilen sonuçlar, FAT ve MT'nin düşük suça sürüklenme oranları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Blanckstein 2019, Sheerin ve ark. 2021, Gan ve ark. 2021, Gottfredson 2018). Bu olumlu etkileri ortaya koyan çalışmaların aksine, FAT ve MT'nin mevcut durumda varolan uygulamalardan daha etkili olmadığını da belirtilmektedir. FAT uygulanan ve rutin danışmanlık alan suça sürüklenen çocuk-ergenler ile yürütülen çalışmalar kontrol grubuna yapılan girişimlerin de etkili sonuçlar verdiği ve çocukların antisosyal davranışlarında azalmalar olduğu vurgulanmıştır (Humayun ve ark. 2017, Olseth ve ark. 2024). Fonagy ve arkadaşları (2020), riskli antisosyal davranışları olan fakat suça sürüklenmemiş çocuk ergenlere uygulanan MT'nin, rutin bakım ve tedaviye göre ruhsal sağlık, sosyal etkileşim ve ekonomik açıdan herhangi bir üstünlüğünün olmadığını ortaya koymuştur. Araştırmaya katılım gösteren aileler her ne kadar terapinin hızlı bir şekilde olumlu ev atmosferi yarattığını belirtse de objektif olarak yapılan ölçümlerin bu yönde olmadığını belirlediği bildirilmiştir. Aile terapileri, sıklıkla aile üyeleri arasındaki etkileşimi arttırmak ve daha sağlıklı bir aile ortamı oluşmasını desteklemektedir. Suça sürüklenen çocukların aile içinde yaşadıkları sorunların daha fazla olduğu ve bu durumun suça sürüklenme riskini arttırdığı göz önünde bulundurulduğunda (Aazami ve ark. 2023) aile terapilerinin önemli olduğu görülmektedir. Buna karşın incelenen araştırmalarda suça sürüklenen çocuklara ve ailelerine yönelik uygulanan rutin danışmanlık hizmetlerinin de aile terapileri kadar etkili olabileceği de vurgulanmakla birlikte, rutin tedavi ve danışmanlık hizmetlerinin kapsamı da değerlendirilmelidir. Örneğin Olseth ve arkadaşları (2024) araştırmalarında çocukların önce çocuk koruma servislerine yönlendirildiğini (child welfare services-CWF) ve suça sürüklenen çocuk ve ailelerinin rutin tedaviler olarak psikiyatri tedavisi, aile eğitimleri, genel danışmanlık hizmetleri, çatışma çözümü eğitimleri gibi kapsamlı eğitimler aldığını belirtmiştir. Bu çalışmalar, uygulanan rutin danışmanlık hizmetlerinin kapsamının genişletilebilmesi için önemlidir. Türkiye'de suça sürüklenen çocukların tekrar aynı ev ve çevreye döndüğü göz önünde bulundurulduğunda, kültüre özgü olarak çocuk ve ailelere yönelik uygulanabilecek danışmanlık hizmetlerinin kapsamı arttırılabilir ve tekrarlı suça sürüklenme oranlarını azaltmak için topluma katılma ve sosyal etkileşimi desteklemeye yönelik eğitimler oluşturulabilir.

Suça sürüklenen çocuk ergenlere yönelik sıklıkla uygulanan girişimler arasında yapılandırılmış eğitim uygulamalarının da yer aldığı görülmüştür. Yapılandırılmış eğitim uygulamaları kapsamda kuramlar temel alınarak oluşturulmuş eğitimler, yapılandırılmış psikoeğitim programları ve klinik temelli girişimler incelenmiştir. Örneğin, Stres Yönetimi Eğitim Programı, Pender'in sağlığın geliştirilmesi modeline ve Bloom taksonomisi adımlarına dayanan, pozitif sağlık davranışlarını geliştirmeyi amaçlayan bir psikoeğitim programdır (Öztürk ve Ocakçı 2017). Birçok ülkede uygulandığı bilinen yapılandırılmış eğitim içeriklerinden bir diğeri de Agresyon Replasman Eğitimi (ARE)'dir. ARE, sosyal becerileri, öfke kontrolünü ve ahlaki becerileri geliştirmeye yönelik olarak yapılandırılmış bir eğitim uygulamasıdır ve suça sürüklenen çocuklarda olumlu davranışları geliştirme konusunda etkili olduğu bildirilmiştir (Hoogsteder ve ark. 2018, Kaya ve Buzlu 2016). Suça sürüklenen çocuklara uygulanan bu eğitimlerin, çocukların şiddet ve mülkiyet suçlarına sürüklenme oranlarını ve saldırgan davranışlarını azalttığı, duygu düzenleme becerilerini desteklediği, kısaca sağlıklı gelişimlerini sürdürmeye katkı sağladığı belirtilmiştir. Suça sürüklenen çocuk-ergenlerin tekrarlı suça sürüklenme oranlarının yüksek olduğu gerçeğinden hareketle, re-ARE gibi rehabilitasyon sürecini destekleyecek olan programların daha yaygın bir şekilde uygulanmasının önemli

olduğu söylenebilir. Eğitim temelinde yapılandırılmış tüm bu uygulamaların hem kuram ve uygulamalardan temel aldığı hem de saldırgan davranışlar, tekrarlı suça sürüklenme oranları ve olumlu davranışları geliştirmeye odaklandığı, suça sürüklenen çocuk-ergenlerin ihtiyaçlarına yönelik ve kapsayıcı olduğu görülmektedir. Bu ve benzer uygulamaların suça sürüklenen çocuk-ergen popülasyonlarında uygulanmaya devam etmesinin, daha büyük örneklem gruplarına ulaşarak yaygınlaştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen bir çocuğun bakımı ve korunması, sadece güvenli bir alana almakla sınırlı değildir. Bir çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli tedavi hizmetlerine de erişim sağlayabilmesi gerekir. Suça sürüklenen çocukların %70'e yakınında ruhsal bir hastalık öyküsü olduğu düşünüldüğünde klinik temelli tedavi hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. İncelenen araştırmalardan elde edilen bulgular, yapılandırılmış uygulamaların sadece eğitim ile sınırlı olmadığını göstermiştir. Bu kapsamda "Wraparound" Programı, davranış sorunları olan çocuk-ergene yönelik kişiselleştirilmiş bakım uygulamaları gerçekleştirmek için tasarlanmış ekip tabanlı bir koordinasyon sürecini içermektedir (Coldiron ve ark. 2019). Eğitimli kişiler/profesyoneller tarafından yürütülen programda bireysel danışmanlık hizmetleri, sosyalleşme aktiviteleri gibi uygulamalar yer almaktadır. Türkiye'de de yasal olarak hakkında bakım ve tedavi kararı verilen çocuklar yataklı servislerde tedavi ve gözetim altında alınmaktadır. Bakım ve tedavilerin sürdürülmesinden sorumlu merkezlerden birisi de yüksek güvenlikli adli psikiyatri hastaneleridir (YGAPH). YGAPH çocuk ergen birimlerinin çocukların rehabilitasyon sürecinde önemli bir rol oynadığı ve geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bozduvan Çelebi ve ark. 2025). Var olan ruhsal hastalığın tedavi edilmesi ve bu süreçte topluma yeniden entegrasyonu sağlayacak etkinlikler ile çocuğun sağlığının güçlendirilmesi tedavi ve gözetimin sağlandığı bu merkezler ile mümkündür. Bu nedenle klinik temelli yapılan uygulamalar, yapılandırılmış eğitimlerden farklı olarak, bireyselleştirilmiş girişimleri de içermesinden dolayı kilit bir rol oynayabilir. Ayrıca klinik ve toplum temelli geliştirilecek olan yeni çalışmalar için yol gösterici olarak çocukların işledikleri suç türleri göz önünde bulundurularak hazırlanan bireyselleştirilmiş programların geliştirilmesi konusunda önemli katkılar sağlayabilir.

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik uygulanan girişimler arasında toplumsal rehabilitasyona yönelik olarak grup terapileri ve hayvan destekli terapilerin de olduğu dikkat çekicidir. Bu uygulamalar, suça sürüklenen çocuklar için bir grup olarak hareket etmek hem sosyal etkileşimin artması, empati becerilerinin gelişmesi hem de toplum içi davranışların şekillenmesi açısından öğretici olabilir. İncelenen araştırmalarda da uygulanan grup terapilerinde bireysel davranışlardan çok grup olarak hareket edilmesi, ödüllerin grup performansına bağlı olması suça sürüklenen çocuklarda yıkıcı davranışları azalmak için etkili bulunmuştur (Brogan ve ark. 2017). Etkili sonuçların olduğuna dair kanıtlar olmakla birlikte grup terapileri, ölçüm araçlarının standart bir şekilde uygulanabilmesi, gözlemci güvenirliliği gibi durumlara ayrıca dikkat etmeyi gerektirir. Toplum içinde yaşama ve sosyal becerileri arttırmaya yönelik uygulamaların arttırılması ve sosyal beceriler üzerindeki etkileri değerlendirmeye yönelik araştırmalar planlanması suça sürüklenen çocuk ve ergenlerin rehabilitasyon süreçlerine önemli katkılar sağlayabilir.

Türkiye'de ise suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetlerin geliştirilme sürecinin 2000'li yıllarda ön plana çıktığı, Çocuk Koruma Kanunu ile daha etkili hizmet verilmeye başlandığı bilinmektedir. Klinik ya da toplum temelli yapılandırılmış uygulama örnekleri sınırlıdır. Son gelişmelerle birlikte, Temmuz 2025'te bakanlıklar tarafından imzalanan protokoller sonrası suça sürüklenen ve madde kullanımı olan çocuklar için "Güçlendirici Bakım Modeli" programının yürürlüğe girdiği duyurulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Mevcut durumda suça sürüklenen çocukların mahkeme kararıyla bakım ve koruma altında kalması, psikososyal gelişimlerini sürdürmesi, davranış sorunlarının azaltılması ve rehabilitasyon sürecinin desteklenmesi için çocuk koruma evleri ve çocuk destek merkezleri (yeni adıyla ihtisaslaştırılmış çocuk evleri) hizmet vermektedir. Suç nedeniyle hüküm giyen 12-18 yaş arası çocuklar ise, çocuk eğitim evlerinde (eski adıyla Çocuk İslahevi) bakım ve koruma altına alınmaktadır. Bu kuruluşlarda bir ceza sisteminden çok suça sürüklenen çocukların biyopsikososyal gelişimlerini sürdürmelerini destekleyen spor, sanat, eğitim ve meslek edindirme aktivitelerinin de yürütüldüğü bilinmektedir. (Bulguroğlu ve Çamur Duyan 2019, Sütçü ve ark. 2023). Bu merkezlerde yapılan uygulamalar yeterli olmakla birlikte, suça sürüklenen çocuklara yönelik girişim ve takiplerin arttırılması, çocukların özellikle ev ve çevresine geri döndükten sonraki sürece yönelik rehabilitasyon hizmetlerinin arttırılması, ihtiyaç

duyduğunda başvuracağı hizmet modellerinin oluşturulması, tekrarlı ölçümlerle yeniden suça sürüklenme oranlarının belirlenmesi önemli ihtiyaçlar arasında görülmektedir. Uluslararası literatürde yer alan uygulamalara benzer şekilde Türkiye’de de yeni ve kapsamlı uygulamaların geliştirilmesi, suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulanan hizmetlerin kalitesini iyileştirebilir.

Bu kapsamlı derleme çalışması ile suça sürüklenen çocuklara yönelik son on yılda yayınlanmış olan uygulamalar incelenmiştir. İki farklı veri tabanının yanısıra ayrıca araştırmacıların bildiği Türkçe literatürde (gri literatür) yer alan makalelere de yer verilmiştir. İnceleme sonuçları, son on yılda ve iki farklı veri tabanında yayınlanan araştırma bulguları ile sınırlıdır. Sınırlı sayıda makale olduğu için JBI değerlendirme aracı bir dahil edilme kriteri olarak kullanılmamış olup, bulguların yorumlanmasında araştırmacılara yol göstermek amacıyla kullanılmıştır. Bu kapsamlı derlemeden elde edilen sonuçlar, konu ile ilgili daha detaylı ve sistematik bir yaklaşımın uygulanabileceğini göstermektedir.

Sonuç

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik olarak uygulanan son on yıldaki girişimlerin incelendiği bu kapsamlı derleme ile suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak yapılan girişimsel uygulamaların çoğunlukla Amerika’da yapıldığı, yarı-deneysel türde planlandığı, suç ve ruhsal hastalıklara ilişkin bilgiler içerdiği ve farklı türde girişimlerin uygulandığı görülmüştür. Suça sürüklenen çocuk-ergenlere yönelik olarak uygulanan girişimlerin, çocukların öfke kontrolü, stres yönetimi, davranış sorunları, dürtü kontrolü, tekrarlı suça sürüklenme ve olumlu davranış gerçekleştirme durumları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. İncelenen araştırmalarda pek çok kuramsal ekolün kullanıldığı görülmekle birlikte, suça sürüklenen çocukların rehabilitasyon sürecinde, çocukların tekrarlı defa suça sürüklenmesini önleyecek kanıt temelli, kapsamlı, kültürlere ve yasal prosedürlere özgü ve yaygın şekilde kullanılacak uygulamalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Türkiye’de yapılması planlanan araştırmalarda, özellikle uzun dönemde tekrarlı suça sürüklenme durumunu değerlendirmeye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Mevcut durumda uygulanan girişimlerin randomize kontrollü desende planlanarak etkisinin kanıt temelli olacak şekilde değerlendirilmesi, çocukların çevrelerinde suç öyküsü olduğu düşünülerek eğitimlerin toplumsal rehabilitasyonu kapsayacak şekilde planlanması önerilir. Çocukların sağlıklı gelişimlerini sürdürdürebilmeleri için yasal prosedürler göz önünde bulundurularak, öfke yönetimi eğitimleri gibi uygulanan tüm mevcut girişimlerin yaygınlaştırılması ve her farklı suç durumuna sürüklenen çocuklar için etkinliklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Bu kapsamlı derlemeden elde edilen veriler, Türkiye’de suça sürüklenen çocuk-ergenlere yönelik etkili ve çocuk-ergenleri bütüncül olarak ele alacak hizmetlerin geliştirilmesi için yol gösterici olabilir.

Kaynaklar

- Aazami A, Valek R, Ponce AN, Zare H (2023) risk and protective factors and interventions for reducing juvenile delinquency: a systematic review. *Soc Sci*, 12;9:474.
- Araujo AF, Shikida CD, Nogueira RP, Ferreira FMP (2012) Socio-economic determinants of juvenile crime among street children and teenagers in a Brazilian state. *Economics Bulletin*, 32:2076-2084.
- Arksey H, O'Malley L (2005) Scoping studies: towards a methodological framework. *Int J Soc Res Methodol*, 8:19-32.
- Aslan Y (2021) Examining the publications on juveniles driven to crime. *Anatolian Journal of Health Research*, 2:79-86.
- Barker TH, Habibi N, Aromataris E, Stone JC, Leonardi-Bee J, Sears K et al. (2024) The revised JBI critical appraisal tool for the assessment of risk of bias for quasi-experimental studies. *JBI Evid Synth*, 22:378-88.
- Barker TH, Stone JC, Sears K, Klugar M, Tufanaru C, Leonardi-Bee J et al. (2023) The revised JBI critical appraisal tool for the assessment of risk of bias for randomized controlled trials. *JBI Evid Synth*, 21: 494-506.
- Blankenstein A, van der Rijken R, Eeren H V., Lange A, Scholte R, Moonen X et al. (2019) Evaluating the effects of multisystemic therapy for adolescents with intellectual disabilities and antisocial or delinquent behaviour and their parents. *J Appl Res Intellect Disabil*, 32:575-90.
- Bozduman Çelebi S, İnal Ulutaş G, Kamaş B, Güneş S, Koçak E, Altun Varmış D et al. (2025) Yüksek güvenlikli adli psikiyatri hastanesi ergen birimine yatışı yapılan suça sürüklenen çocukların adli psikiyatrik değerlendirmeleri ve rapor sonuçları: beş yıllık retrospektif dosya taraması. *Adli Tıp Dergisi*, 39:17-28

- Brogan KM, Falligant JM, Rapp JT (2017) Interdependent group contingencies decrease adolescents' disruptive behaviors during group therapy: a practitioner's demonstration. *Behav Modif*, 41:405-21.
- Bulguroğlu SE, Çamur Duyan G (2019) Hükümlü çocuklar: İstanbul ve Ankara Çocuk eğitimevi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30: 167-190.
- Coldiron JS, Hensley SW, Parigoris RM, Bruns EJ (2019) Randomized control trial findings of a wraparound program for dually involved youth. *J Emot Behav Disord*, 27:195-208.
- Çankaya Çadırcıoğlu D (2023) Suça sürüklenen çocuklarla bilişsel davranışçı öfke kontrolü: bir grup çalışması. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 6:7-18.
- Fonagy P, Butler S, Cottrell D, Scott S, Pilling S, Eisler I et al. (2020) Multisystemic therapy versus management as usual in the treatment of adolescent antisocial behaviour (START): a pragmatic, randomised controlled, superiority trial. *Lancet Psychiatry*, 7:420-430.
- Gan DZQ, Zhou Y, Abdul Wahab ND binte, Ruby K, Hoo E (2021) Effectiveness of functional family therapy in a non-western context: findings from a randomized-controlled evaluation of youth offenders in Singapore. *Fam Process*, 60:1170-1184.
- Gogineni RR, Qari O, Sharma S (2023) Juvenile delinquency around the world: public psychiatry. *World Soc Psychiatry*, 5:149-152
- Gottfredson DC, Kearley B, Thornberry TP, Slothower M, Devlin D, Fader JJ (2018) Scaling-Up evidence-based programs using a public funding stream: a randomized trial of functional family therapy for court-involved youth. *Prev Sci*, 19:939-953.
- Güler M (2010) Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1:355-372.
- Humayun S, Herlitz L, Chesnokov M, Doolan M, Landau S, Scott S (2017) Randomized controlled trial of Functional Family Therapy for offending and antisocial behavior in UK youth. *J Child Psychol Psychiatry*, 58:1023-1032.
- Hockenberry S, Puzanchera C (2024) Juvenile Court Statistics 2022. Pittsburgh, PA, National Center for Juvenile Justice.
- Hoogsteder LM, Stams GJJM, Schippers EE, Bonnes D (2018) Responsive Aggression Regulation Therapy (Re-ART): an evaluation study in a Dutch juvenile justice institution in terms of recidivism. *Int J Offender Ther Comp Criminol*, 62:4403-4424.
- Jewell JD, Malone MD, Rose P, Sturgeon D, Owens S (2015) A multiyear follow-up study examining the effectiveness of a cognitive behavioral group therapy program on the recidivism of juveniles on probation. *Int J Offender Ther Comp Criminol*, 59:259-272.
- Karam EA, Sterrett EM, Kiaer L (2017) The Integration of Family and Group Therapy as an Alternative to Juvenile Incarceration: A Quasi-Experimental Evaluation Using Parenting with Love and Limits. *Fam Process*, 56:331-347.
- Karataş Z, Mavilli A (2019) Çocuk adalet sisteminde suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamalarda karşılaşılan sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19:1013-1043.
- Kaya F, Buzlu S (2016) Effects of aggression replacement training on problem solving, anger and aggressive behaviour among adolescents with criminal attempts in Turkey: a quasi-experimental study. *Arch Psychiatr Nurs*, 30:729-735.
- Korkmaz BC, Demiryürek YB (2025) Türkiye'de çocuk bakım kuruluş modellerine güncel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36: 299-320.
- May J, Osmond K, Billick S (2014) Juvenile delinquency treatment and prevention: a literature review. *Psychiatr Q*, 85:295-301.
- Moitra T, Mukherjee I (2012) Parent - adolescent communication and delinquency : a comparative study in Kolkata, India. *Eur J Psychol*, 8:74-94.
- Olseth AR, Hagen KA, Keles S, Bjørnebekk G (2024) Functional family therapy for adolescent disruptive behavior in Norway: Results from a randomized controlled trial. *J Fam Psychol*, 38:548-58.
- OJJDP (2025) About OJJDP. <https://ojjdp.ojp.gov/about> (Accessed: 19.08.2025)
- Öztürk Ö, Ocakçı AF (2017) The effect of stress management training program on stress coping styles among the adolescents in prison in Turkey. *Stress Health*, 33:278-287.
- Pelit K, Alkan MF (2022) Suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik ve suç özelliklerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6:51-65.
- Perrino T, Pantin H, Huang S, Brincks A, Brown CH, Prado G (2016) Reducing the risk of internalizing symptoms among high-risk Hispanic youth through a family intervention: a randomized controlled trial. *Fam Process*, 55:91-106.
- Puzanchera C, Hockenberry S, Sickmund M (2022) Youth and the Juvenile Justice System: National Report. Pittsburgh, PA, National Center for Juvenile Justice.
- Robbins MS, Alexander JF, Turner CW, Hollimon A (2016) Evolution of functional family therapy as an evidence-based practice for adolescents with disruptive behavior problems. *Fam Process*, 55:543-557.
- Seivert NP, Cano A, Casey RJ, Johnson A, May DK (2018) Animal assisted therapy for incarcerated youth: A randomized controlled trial. *Appl Dev Sci*, 22:139-153.
- Sheerin KM, Borduin CM, Brown CE, Letourneau EJ (2021) An evaluation of mechanisms of change in multisystemic therapy for juvenile justice-involved youths a decade following treatment. *J Marital Fam Ther*, 47:208-219.
- Statista (2023) Juvenile Crime Suspect Number. <https://www.statista.com/statistics/1101460/juvenile-crime-suspect-number-police-record-germany/> (Accessed 23.03.2025)

- Sütçü S, Batman H, Eraslan E, Demirel AC (2023) Cumhuriyetin 100. yılında geçmişten günümüze Türkiye’de çocuk koruma sistemi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8:183-198.
- Tas G, Arabacı LB (2020) Suça sürüklenmiş ergenlere verilen psikoeğitimin sosyal duygusal öğrenme ve duygu yönetimi becerilerine etkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23:476-85.
- TÜİK (2024) Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674> (Accessed 23.03.2025)
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025) Korunma ve Bakım Altında Bulunan Çocuklara Yönelik “Güçlendirici Bakım Modeli” hayata geçirildi. <https://www.aile.gov.tr/haberler/korunma-ve-bakim-altinda-bulunan-cocuklara-yonelik-guclendirici-bakim-modeli-hayata-gecirildi/#:~:text=%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%20kapsam%C4%B1nda%2C%20G%C3%BC%C3%A7lendirici%20Bak%C4%B1m%20Merkezlerinin,multidisipliner%20bir%20m%C3%BCdahale%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirilmesi%20hedefleniyor> (Accessed 24.08.2025)
- Tricco AC, Lillie E, Zarin W, O’Brien KK, Colquhoun H, Levac D et al. (2018) PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): checklist and explanation. *Ann Intern Med*, 169:467-473.
- Underwood LA, Washington A (2016) Mental illness and juvenile offenders. *Int J Environ Res Public Health*, 13:228.
- Üstün-Güllü B, Erden G (2019) Multisistemik terapi: çocuk suçluların iyileştirme çalışmalarındaki etkililiği. *Adli Bilimler Dergisi*, 18:26-30.
- Viljoen JL, Gray AL, Shaffer C, Latzman NE, Scalora MJ, Ullman D (2017) Changes in J-SOAP-II and SAVRY scores over the course of residential, cognitive-behavioral treatment for adolescent sexual offending. *Sex Abuse*, 29:342-374.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Bu çalışma bir derleme yazısı olduğu için etik onaya gerek yoktur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Not: Bu çalışma 16-19 Nisan 2025 tarihleri arasında Diyarbakır’da düzenlenen, 8 Uluslararası 12 Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: This review study does not require ethical clearance.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.

Acknowledgments: This study was presented as an oral presentation at the 8th International and 12th National Psychiatric Nursing Congress held in Diyarbakır between April 16-19, 2025.